

■ SVERIGES DÖVAS UNGDOMSFÖRBUND
■ FÖRMANSVÄGEN 2, 6 TR,
■ 117 43 STOCKHOLM

■ E-POST: SDU@SDRF.SE
■ TEXTTELEFON: 08-442 14 95
■ FAX: 08-442 14 97

■ WEBB: WWW.S-D-U.SE
■ ORGANISATIONSNR: 88 32 02-1342
■ BANKGIRONR: 5759-5647

■ UTBILDNINGSDEPARTEMENTET
■ 103 33 STOCKHOLM

Stockholm den 8 mars 2011

Yttrande över "I rättans tid? Om ålder och skolstart" (SOU 2010:67) från Sveriges Dövas Ungdomsförbund och Sveriges Dövas Riksförbund

Handläggare: Jenny Ek
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
jenny.ek@sdrf.se

Inledning

Sveriges Dövas Ungdomsförbund, SDU, är ett förbund som verkar för teckenspråkiga döva och hörselskadade barn och ungdomar. Vårt förbund har läst förslaget och är positiva till det som betänkandet föreslår. Det finns dock några kommentarer och synpunkter som vi särskilt vill lyfta. Vi har i vårt yttrande främst lyft de behov som döva och hörselskadade barn har, eftersom de ofta väljer att gå i grundskolan framför specialskolan som bedrivs av Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM. Därför kommer våra medlemsgrupper att beröras av betänkandets förslag. Vi har i utformandet av remissvaret haft ett samarbete med Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och har stöd för våra synpunkter i FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning och Språklagen.

Om vår medlemsgrupp och generella synpunkter

Innan vi går in på våra specifika synpunkter vill vi lyfta viken av att döva och hörselskadade barn får tillgång till tvåspråkighet. Här följer ett utdrag från en informationsfolder som gjorts i samverkan mellan flera skolor och hörselorganisationer:

Tvåspråkighet för en person med hörselskada innebär att han eller hon behärskar – och behöver – såväl svenska som teckenspråk. Att vara tvåspråkig ökar delaktigheten i samhället genom att personen som har hörselskadan kan växla mellan språken. Det kan till exempel handla om att använda sig av teckenspråk när hörseltekniska lösningar inte räcker till.

Tvåspråkighet gör barn och unga med hörselskada delaktiga, självständiga och ger oss möjligheten att utvecklas på våra villkor. Vi tycker att alla barn med hörselskada tidigt i livet ska utveckla både svenska och teckenspråk.

...

Det är viktigt att ha ett livslångt perspektiv när det gäller personer med hörselskada. Det är omöjligt att förutspå vare sig hur mycket nytta hörselteknik kan göra för det aktuella barnet i framtiden, eller i vilka situationer det blir svårt för hörseln att räcka till. Det som fungerar i ljudanpassad klassrummet är inte nödvändigtvis tillräckligt på rasten, i slöjdsalen eller på kafé.

Kanske är det först vid övergången från gymnasiet till högskolan eller

arbetslivet som hörseltekniken inte är tillräcklig vid diskussioner, grupparbeten eller möten. Att i det skedet i livet lära sig teckenspråk för att kunna använda tolk är för de flesta inte ett alternativ. För att garantera delaktighet i alla typer av situationer, nu och i framtiden, är rätten till tvåspråkighet avgörande. Vi vill att alla barn med hörselskada tidigt i livet ska utveckla både svenska och teckenspråk för att senare kunna göra egna val i vilken typ av kommunikation de vill använda.¹

Vi vill också framföra vår befogade oro om att allt fler förskolor som erbjuder en teckenspråkig miljö läggs ner och att elever med behov av svenskt teckenspråk därmed kan få sämre förutsättningar till en god skolstart, även om det erbjuds en individanpassad skolgång.

Enligt Språkrådets omvärldsanalys 2010 är det endast 11 procent av döva och hörselskadade barn i åldern 0-5 år som placeras på förskolor där de använder teckenspråk mer eller mindre. I omvärldsanalysen där även en kartläggning av de teckenspråkiga förskolorna har gjorts framgår också följande:

När det gäller barnets rätt till teckenspråk finns det forskning som visar att valet av förskola spelar en betydande roll för skolvalet några år senare – ett val som i sin tur ofta blir avgörande för hur stor tillgång till teckenspråk barnet får under skolgången.²

En flexibel skolstart sägs kunna innebära att undervisningen ska individanpassas bättre som i sin tur tros leda till en högre måluppfyllelse. Det är korrekt utifrån barnets ålder och mognad, men förutsättningen för en högre måluppfyllelse är att tillgodose barnet och barnets behov. En flexibel skolstart för döva och hörselskadade barn kan vara gynnsamt men en gynnsam skolgång över huvudtaget är endast möjlig om det stöd som eleven ifråga behöver ges. Hörsel-dövforum är ett samarbete mellan Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Stockholms läns landsting. I deras slutrapport redovisas också en kartläggning av det hörselpedagogiska stödet inom Stockholms läns landsting.

Kartläggningen visar att det saknas hörselpedagogisk kompetens i kommunerna. Endast 14 av 26 kommuner hade i slutet av 2010 hörselpedagogisk kompetens. Stödet från och omfattningen av den hörselpedagogiska kompetens som finns, varierar också stort mellan kommunerna. Det är oklart vilka barn och elever som får hörselpedagogiskt stöd, vilka behov som styr, vem som avgör vilka som får stöd och hur stödet ser ut.

Kartläggningen pekar på att fler barn i förskoleåldern väljer att gå i kommunal och fristående förskola istället för i särskilt hörselanpassad förskola. Det kan betyda att fler barn också kommer att välja kommunal och fristående skola, vilket i sin tur ställer högre krav på kommunerna i framtiden.³

Döva och hörselskadade barn kan endast få sina behov tillgodosedda om lärarna har den korrekta och tvåspråkiga kompetensen och att den individanpassade skolgången, oavsett om det avser förskolan, förskoleklassen eller grundskolan, även inkluderar teckenspråk och hörselpedagogiskt stöd.

2.1.3 Hemkommunens ansvar samt elevens placering vid skolenhet

Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets

¹ Foldern *Därför tvåspråkighet* (www.hrf.se)

² *Språksituationen i Sverige 2010*, Språkrådet (www.sprakradet.se)

³ *Slutrapport Hörsel-dövforum i Stockholms län*, SPSM (www.spsm.se)

utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga skäl har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass.⁴

Här förutsätter vi att hänsyn ska tas till barnets planerade fortsatta skolgång, om en annan kommun än hemkommunen bedriver en befintlig skolverksamhet som kan tillgodose barnets behov. Sådana exempel är teckenspråkiga förskolor, grundskola med döva och hörselskadade elever, grundskola med hörselklass eller specialskola för döva och hörselskadade.

2.1.4 Information och utvecklingssamtal

Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.⁵

Vidare skrivs det om att samverkan mellan föräldrar och förskola ska stärkas och få liknande regler som för andra skolformer. Vidare ska barnet ges möjlighet att delta och framföra sitt perspektiv i utvecklingssamtalet. Det är viktigt att barnet får de förutsättningar som behövs för att ta del av det som förskoleklassen ska erbjuda samt att barnet ges möjligheten till fullt delaktighet i utvecklingssamtalen för att föra sin talan om sin kommande skolstart.

2.4.1 Barns och elevers utveckling mot målen

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 3 §). Bestämmelsen har ingen motsvarighet i 1985 års skollag. Med utbildningens mål avses såväl nationella mål som de mål som förskolan och skolan själv ställer upp. Regleringen innebär att huvudmannen inte ska nöja sig med att en elev når den lägsta godtagbara kunskapsnivån. Syftet är att markera att ambitionen måste vara högre än så.⁶

Detta tolkar vi som att man nu är lyhörd för den konstruktiva kritik vi framfört tidigare angående den nya skollagen (Ds 2009:25), då elever med särskilt stöd erhöll stöd fram till minsta godtagbara nivå och inte gavs möjlighet att sträva efter högre betygssättningar än till godkänd.

5.3 Förskoleklassen – en ny skolform

Förskoleklassen är en frivillig skolform som ska stimulera varje barns utveckling och lärande, samt ligga till grund för den fortsatta skolgången.⁷

Det är viktigt att hörselskadade och döva barn ska garanteras tillgång till en skola som kan bemöta deras behov, såsom teckenspråk och/eller tekniska hjälpmedel. I förskolan läggs grunden för den individuella kunskapsutvecklingen och den språkliga identiteten, vilket innebär att om behoven inte tillgodoses redan då kan det medföra konsekvenser genom grund- eller specialskola, gymnasie- och högre studier. Vi måste implementera barnens behov i ett livsperspektiv och inte tänka bara på vad barnet behöver här och nu, i just den aktuella situationen.

---

⁴ SOU 2010:67, sid. 32

⁵ Ibid, sid 33

⁶ Ibid, sid. 45-46

⁷ Ibid, sid. 94

8.2.1 Kunskapsläget

Vi instämmer helt med betänkandet om att barnets ålder vid skolstarten och den flexibla skolstarten i sig inte är det viktigaste, utan vilken undervisning och vilka lärare vars kompetens de möter i skolan.

... läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevers kunskapsutveckling i skolan.⁸

8.5.1 Grundskolan men inte motsvarande skolformer

Utredningen föreslår att försöksverksamheten för den flexibla skolstarten ska begränsas till grundskolan och inte omfatta motsvarande skolformer såsom specialskolan. Som vi inledningsvis framförde så berörs våra medlemsgrupper eftersom de allt oftare väljer grundskolan, framför specialskolan.

10.2 Föräldrars beslut om barnets skolstart

Vi vill betona att inför avgörande om barnets skolstart att det är korrekt att föräldrarna känner barnet bäst. Att ha ett hörselskadat eller dövt barn innebär ofta att föräldrarna fått information om sitt barns förutsättningar från bl a hörselvården. Dock är informationen av sådan variation att flera familjer med barn som har snarlika behov kan få olika orienteringar och underlag för olika avgöranden. Föräldrar som tidigt väljer teckenspråk till sitt barn och sin familj har ofta haft barnets behov i ett livsperspektiv i åtanke, men tyvärr är det många familjer som väljer bort teckenspråk. Därför är det av stor vikt att förskolan innehar den kompetensen för att fungera som en rådgivning och ett komplement till föräldrarnas kunskaper och kan vägleda dem inför barnets skolstart, där barnets behov ska vara i centrum.

10.3 Stöd till föräldrar

Det föreslås att informationsmaterialet om den flexibla skolstarten ska översättas till andra språk än svenska, för att föräldrarnas möjligheter till val ska vara likvärdiga oavsett deras bakgrund. Vi betonar att informationen även ska översättas till teckenspråk till att tillgängliggöra materialet till de teckenspråkiga föräldrarna.

Avslutning

Sammanfattningsvis anser Sveriges Dövas Ungdomsförbund och Sveriges Dövas Riksförbund att vi är positiva till de förslag som betänkandet redovisat men att döva och hörselskadade barns behov måste lyftas fram och ha i åtanke kring allt som berör skolan – oavsett skolform.

Med vänliga hälsningar

Henrik Sundqvist
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
henrik.sundqvist@sdrf.se

Ragnar Veer
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Riksförbund
ragnar.veer@sdr.org

---

⁸ Ibid, sid. 124